

nizacije. Ne, ni zgodovina to, potvorba dejstev je, ki kaže kako slabo je o vsem tem informiran odbor Slomškove zveze! Najbolj pa kaže to s tem, da v svoji zlobnosti trdi, da hoče vodstvo Zaveze vprašanje ustanovitve združenja spraviti s sveta, tisto vodstvo, katerega člani imajo mnogo zasluga, da se je združenje ustanovilo. Vaš poskus, tovariši v Slomškovi zvezi, ki ga nameravate s svojo poslanico, bo samo udarec v vodo. Podobni ste svetopisemskim devicam, ki so zamudile svoje žene. Prepozno in zamudeno!

Pristopite k „Jugoslovanski Matici!“

DR. P. STRMŠEK:

O predlaganem učnem načrtu za slovenščino na naših srednjih šolah.

Šolska oblast je razposlala strokovnim učiteljem učni načrt za slovenščino, da izrečejo svoje mnenje, na kar bo poverjenosti načrt odobril. Želim se tukaj dotakniti dveh načelnih vprašanj:

I.

Načrt, kakršnega imamo v rokah, stoji na strogo slovenskem stališču. Tega ne spremeni niti ozir na »najvažnejše pojave srbohrvaškega in po možnosti tudi svetovnega slovenstva«. Načrt prezre, da odslej slovenščina ni več samo predmet, temveč tudi edini učni jezik. Učitelj slovenščine mora tolnačiti poleg slovenske slovnice in slovenskega slovnega tudi razvoj tujih književnosti. Če se to ne bo zgodilo, se bo naš duševni horizont zožil v novi domovini, akoravno te naloge tudi nemščina ni vršila docela. Očetje avstrijskih učnih načrtov so smatrali nemščino za cvet svetovnega slovnega in se ozirali le na Shakespearea ter semtertje na Danteja, Milana, Mollerja, Rousseauja, Byrona in Zolata. Vsi drugi, posebno pa Rusi, so jim bili tuji. Ker v tem ne smemo slediti nemškemu načrtu, je treba, da se že v načrtu odloči najmanj en tečaj v ta namen, da se govori o razvoju tujih slovnosti: nemškega, francoskega, laškega, češkega, ruskega, poljskega, pa tudi španskega in nordijskega. Ker ne gre toliko za imena ali celo za letnice, je treba podajati povsod kratko vsebino najboljših del, da se tako morejo razbrati glavne misli in smeri. Kolikor je treba, naj se doda privatno čitanje originalov in dobrih prevodov.

Najpripravejši čas za to je prvi tečaj zadnjega leta, da se na tak način poglobi razumevanje jugoslovanskega slovnega, ki ga je v drugem tečaju itak ponavljati za zrelostni izpit.

Dalje pa je treba pojasniti tudi vprašanje srbohrvaščine. Učni načrt se ne ozira ne na slovnico in ne na slovnost srbohrvaško; iz tega se da sklepati, da naj ostane srbohrvaščina predmet zase. Temu pa moramo odločno oporekati.

Najidealneje bi seveda bilo, da bi bili slovenščina in srbohrvaščina združeni v eni roki: pa kaj, saj večkrat slišimo, da sta komaj dva Slovence, ki govorita čisto srbohrvaščino; vsi drugi pa le neko mešanico. Zato je tudi treba, da ostane hrvaščina kot jezik, kjer je le količinskih pogojev, v rokah rojenega Hrvata; slovnost pa se ne sme nikdar ločiti od slovenskega. Prej je mogoče deliti domovnost v zgodovino Slovencev, Hrvatov in Srbov; v kulturnem oziru pa so bili stiki ves čas tako ozki, da jih ne gre sedaj umetnim potom ločiti. Le pomislimo na mogočni vpliv Ciril-Metodovega dela, na dobo reformacije, ko je skušal Ungrad poluteraniti vse Jugoslovane, na protireformatorje, ki so ustvarili književnost v Bosni, prosvetljeno dobo, ki je vzbudila slavonsko knjigo in znova poživila srbsko književnost: vse samo sile, ki so ravno tako mogočno vplivale na slovensko književnost. Kako je mogoče tolnačiti Prešeren-Vrazovo nasprotje, a prepuščati ilirizem tovarišu Hrvatu? Ali naj mar oba učitelja ponavljata isto snov, vsak iz svojega vidika in tako sedaj raztrgata ono, kar nam je bilo skupno vključno mogočnim, a nam sovražnim političnim silam?

Jugoslovanska kulturna povestnica naj pride kot en predmet v šesti in sedmi razred naših gimnazij (na drugih šolah sorazmerno) s štirimi tedenskimi urami, da bo mogoče najvažnejša dela tudi v šoli obravnavati. Učna uprava naj skrbi za dobre in bogate čitanke, potem pa za cenene izdaje naših najboljših del. Učitelji slovenščine se bodo gotovo z veseljem lotili študija srbohrvaške književnosti, pa tudi svetovne literature, saj se

bodo zavedali, da uče nekaj celotnega in ne samo nekaj ozko omejenega, kar bi bila slovenščina po predloženem učnem načrtu. Učni načrt naj nam poda potrebna navodila in naj nam odmeri zadostno številno ur.

V Srbiji in pri nas.

V predzadnji številki »Učit. Tovarisa« smo čitali, na kaj se vse ozira srbska naučna uprava pri podelitvi raznih učiteljskih mest. Prošilec mora odgovoriti na 20 vprašanj. Znano je, da se vrlo upošteva tam delo na književnem polju in kulturno delo izven šole. Kako pa pri nas? Pri nas pa v prvi vrsti protekcija in sorodstvo. Naš višji šolski svet se na kako izvenšolsko delo jako malo ali pa celo nič ne ozira. Ne razume tega, da je učitelj ki je vaju izvenšolskega, kulturnega dela, ki posveča ves svoj prosti čas svetemu narodu, tudi v šoli delaven in marljiv. Ljubši mu je učitelj, ki hodi samo radi tega v šolo, da potegne prvega svojega plačo, ljubši oni, ki misli le na posteljo in svoj želodec. Gospodje! Kdor ni dela vaju zunaj šole, ta tudi v šoli ne dela ali kdor se boji izvenšolskega dela, temu tudi šola ne diši.

Ako pa pridemo tako daleč, da se bodo zapostavljali naši najboljši tovariši, tovariši, ki delujejo že leta in leta, nekateri celo svoje življenje za blagor, napredek in procvit naroda, potem žalostna nam inajka! Potem se bo pač vsakdo stokrat premislil posvečati svoj prosti čas izvenšolskemu delu. Učitelj ne sme biti samo učitelj in vzgojitelj mladine, ampak tudi naroda. Le takega si predstavljamo za pravega in zavednega slovenskega učitelja. Mnogokrat se sliši, da nima vsak talenta in veselja za izvenšolsko delo. Nerazumljivo pa nam postane potem vprašanje, kako naj imajo dotični zmožnost in veselje za uspešno delo v šoli. Zato pravimo in to je naša trdna prepričanje, da se le temuhom ne ljubi delati naj si bo potem že v šoli ali izven šole.

Take parasite, ki hočejo delavnim in zmožnim učiteljem odjedati boljše mesta, moramo imeti stalno v evidenci, in dolžnost je naše organizacije, da posveča v tej smeri največjo pazljivost in pozornost. To je korupcija, proti kateri se mora boriti organizacija z vsemi sredstvi. To je v prvi vrsti nujno in potrebno, potem pride še drugo.

Srbsko učiteljstvo je vzgojilo svoj narod tako v šoli, kakor izven šole. To delo srbskega učitelja je prineslo srbskemu narodu svetovno slavo in svobodo, ovenčano z uspehi, kakršnih ne pozna svetovna zgodovina. To pa zna in ve ceniti srbska naučna uprava.

Sramotno je tudi za naš stan, da hočejo nekateri neznajneži odjedati razna učiteljska, zlasti pa nadučiteljska mesta na ta način, da se vrinejo na kako šolo, na kateri deluje kak tovariš celo vrsto let in o katerem se ve, da radi tega reflektira na ono mesto. Ker je mogoče nekoliko starejši, pa si misli: Jaz sem starejši, vpoštevati me bodo morali.

Takih slučajev je v zadnjem času več in nas le veseli, da se višji šolski svet ni vsedel povsod na te limanice.

Učiteljski zastopniki bodo morali izvajati strogo kontrolo, ako hočemo, da se našega učiteljstva ne polasti letargija in mlačnost. Zahtevamo na vodilnih mestih delavnih in miselnih tovarišev, ne pa zaspancev. To mora imeti pred očmi tudi najvišja šolska oblast v deželi, zavedajoč se važnosti vsestranske delavnega učiteljstva za osvoboditev naše neodrešene domovine.

Le v tej smeri leži spas in bodočnost našega stanu in našega naroda. I. J.

ZIHER:

Iz življenja upokojenega učitelja.

Bil je sin vdove in pet let star, ko mu je umrl oče. S pomočjo blagih dobrotnikov, se mu je posrečilo dovršiti spodnjo realno in učiteljsko v Mariboru. Navdušen in vesel je vstopil v učiteljski stan. Učiteljval je nad 44 let, od teh 41 na eni in isti šoli. Deloval je uspešno. Njegov šolski vrt, da si neugodno ležeč, je bil izboren; radi so ga prišli ogledovat tovariši, a tudi lajki. Okoli šolskega poslopja je nasadil sadna drevesa, zid so kinčale marelice in vinska trta. Tovarišem je dal cepike žlahtnih dreves in sadik raznega grmičja brezplačno, ravnotako sadna drevesca iz šole izstopivšim učencem v spomin, nad tisoč drevesc pa revnim posestnikom. Podarjeni so mu radi pripovedovali po mnogih letih, da jim rode drevesa krasen sad, katerega prodajajo po lepi ceni. Učence je poučeval v cepljenju

dreves in trti; dečki, ki so se naučili, so hodili cepiti trte v sosedne kraje ter siza-sluzili lep denar. Ednajst pisemenih pohval in priznanj je dobil za to delovanje od šolskih oblastni. Da si službojoč v najdražjem kraju celega okraja, je bil upokojen po 3. plači razredu, kajti nadzornik-renegat mu ni bil naklonjen zaradi njegove narodnosti in pa zaradi njegovega neupogljivega filnika. Imel je sedem otrok. Kdor pozna 3. plačilni razred, si lahko predloči, kako težka je bila »stanu primerna« vzgoja in šolanje in to tembolj, ker ni imel nobenega privatnega premoženja. Pa vzgojil jih je vendar in kakor še sedaj rad s ponosom naglašja, vzgojil jih je v narodnem duhu torej za narod in za državo. Ko pa je začel slabeti, šel je v pokoj. Pokojnino je dobil nakazano iz Gradca 295 K mesečno, katero je pozneje višji šolski svet v Ljubljani zvišal na 425 K. Draginski doklad ima 300 K, toraj skupaj 725 K, čitaj: sedemsto petindvajset kron! Star je čez 70 let, žena precej nad 60; potrebujejo slabotnežaindi streljivo. Streljivo, mora dobiti razven plače tudi jesti in to pri tej grozni dragini! Obleka gre h koncu in obutev je raztrgana. Pomislite, ljudje božji, na kak način si bode ta reveža to nabavila.

Bolezen potrkla tudi zelo rada pri starih ljudeh, pa zdravnik je za upokojenca predlagal ravnotako zdravlila. Zdravilo proti pljučnemu kataru, ki je stalo pred 6imi leti nekaj žez eno krono, stane sedaj 16 K 80 vin. Bivši dež. šol. nadzornik Linhard je nekaj nahlupil bolehavega učitelja, ki ga je prosil, da bi mu posredoval za denarno podporo: »Ein Landelrer braucht keinen Arzt und keine Apotheke, er soll sich mit Hausmitteln behelfen.« Potožil se mi je tovariš, da ima bolane oči. Svetovali smo mu, naj gre v Ljubljano k specialistu. Z mesečnimi 700 K si tega ne more privoščiti in če tudi mora oslepeti. Na mesec marec se je ta družinica veselila, ker bilo je čitati, da bodo draginske doklade zvišane tudi upokojencem. Sklenila je, da si bode s priboljškom nabavila podplate za slabo obuvalo. Pa kako žalostno presenečenje! Prišla je nakaznica glaseča se samo na 701 K, 24 K se je odtgnilo kot dohodninski davek. Rekel mi je dotičnik ves potrt, da si želi samo še skorajšnje smrti. Znanje so mi tudi druge obitelji učit. upokojencev, ki v pravem pomenu besede stradajo in zmružejo. Ako primerjamo draginske doklade železničarjev in orožnikov z onimi učiteljev upokojencev, se nam lasje ježijo. Prvi imajo 800 do 1500 K mesečnih doklad, zadnji pa 300 K. Pa kaj hočejo? Štrikati ne morejo, a država jih spleh ne potrebuje! Upokojenim učiteljem se godi kakor prevžitkarjem, kateri imajo nehvaležne naslednike.

Vsak stan deluje, da se preživi. Obrtniki in trgovci morajo gledati, da si kaj prigospodarijo za starost. Vsak stan ima dolžnosti napram državi. Kakor posameznik ne more več delati, gre v pokoj. Država in narod nimata več pozneje od njega koristi za občni blagor. Drugače pa je pri učiteljstvu! Učitelj, ki je uspešno deloval več desetletij, ni koristil državi in narodu samo za čas svojega službovanja! Še po njegovej smrti govori ljudstvo o njem in pripoveduje, česa se je pri njem naučilo in za kaj mu je hvaležno. In to velja za vse učitelje, torej ne samo osnovnih, ampak tudi srednjih, visokih in drugih šol. In ti, ki so vse svoje moči izčrpali za narod in državo, morajo kot upokojenci trpeti pomanjkanje! Po smrti takih revežev se čita med drugim v časopisih, da je N. N. dolgo let poučeval z najboljšimi uspehi in da je s tolikimi leti šel v »zaslužni« pokoj. V zaslužni pokoj? Ali je zaslužil tak pokoj, da je moral radi pomanjkanja v prezgodnji grob? Jugoslovija! Tudi učitelji-vkopojeanci so pomagali tebe graditi! Usmili se jih, bodi jim pravica, olajšaj jim zadnje dneve njihovega življenja!

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

+ Razglas. Po sklepu upravnega odbora Zaveze z dne 1. aprila t. l. se bo vršilo letošnje zborovanje Zavezine delegacije v prvi polovici meseca septembra v Celju. Okrajna učiteljska društva morajo že sedaj skrbeti, da izvolijo za to zborovanje svoje delegate. (Po § 7. lit. e.) odpošlje vsak Zavezin član (§ 4.) na Zavezino delegacijsko zborovanje vse predseidnike, odnosno od teh določene namestnike, vsem posameznim deželnim organizacijam (zvezam) včlanjenim društev. Vrhutega izvoli vsako teh društev do 50 članov po 1 delegata, s 50 do 100 članov po 2 delegata, s 100 do 200 članov po 3 delegate itd. Vsakemu delegatu se izvoli namestnik. Vsak delegat je dolžan

udeležiti se delegacijskega zborovanja. Zgoraj imenovan § 4. se glasi: »Zavezni lahko pristopijo vse deželne zveze učiteljskih društev; kjer takih zvez ni, pa učiteljska društva«.

Tovariše predseidnike Zavezinih društev prosimo, da postavijo na dnevni red prihodnjega društvenega zborovanja volitev delegatov, izvoljene delegate prijavite takoj vodstvu Zaveze.

Obenem pozivljamo vse svoje članstvo, da ob pravem času prijavijo predloge in nasvete za delegacijsko zborovanje, da se morejo odseki posvetovati o njih in izdelati svoje poročilo.

To bo zadnje Zavezino zborovanje. Ta dan bo položila račun o svojem 33 letnem delovanju. Zato pričakujemo, da temu važnemu in pomembnemu zborovanju ne bodo prisostvovali le delegati, temveč da pohiti tiste dni v Celje mnogi učiteljstva iz vseh pokrajin Slovenije!

Vodstvo Zaveze:

Blagajnik: Predsednik: Tajnik:
Fr. Luznar. L. Jelenec. Vil. Rus.

Društvene vesti.

+ Učiteljsko društvo za kranski šolski okraj zboruje dne 2. maja popoldne ob eni uri v Kranju v ljudskošolskem poslopju z naslednjim dnevnim redom: 1. Predsednikov pozdrav. 2. Tajnikovo poročilo. 3. Blagajnikovo poročilo. 4. Volitev odbora, pregledovalcev računov in delegatov za Zavezino zborovanje. 4. Slučajnosti. — Popoldne ob treh je skupna pevška vaja okrajnega učiteljskega s kranskim čitalniškim pevskim zborom. Pevke in pevci naj prinesejo note s seboj. Kdor ni navzoč pri tej generalni pevski vaji, ne more sodelovati pri določenih koncertih.

+ Izredni občni zbor Učiteljskega društva za kranski šolski okraj se je vršil ob številni udeležbi dne 20. marca v Kranju. Ker je bilo vabljeno na ta dan vse učiteljstvo okraja, se je udeležilo zborovanja tudi več članov Slomškove Zveze.

Predsednik Fr. Luznar naglašja v pozdravnem govoru, da je to zadnji poizkus zbližanja učiteljstva v enofno stanovsko organizacijo od strani Zavezinega članstva.

O Uniji poroča podrobneje društveni tajnik V. Rus. S člani Slomškove zveze se je vnela po tem poročilu mestoma prav živahna debata. — Tovariš P. Lavrič (član Sl. Zv.) pravi, da se je Slomškova Zveza pogojno že izjavila za Unijo in da je tudi protestirala proti napadom, ki so izšli v »Domoljubu«. V »Slovencu« napadajo drugi in ne učiteljstvo. Želi, da bi bila tudi polemika pisava v Učiteljskem Tovaristu drugačna, ker le tako pridemo do ujedenja. — Tovarišica gospa Groznik-Pragerjeva je mnenja, da naj se vpoštevajo v skupni organizaciji vsi nazori, podcenjevati se naspotnika ne sme. Vseh dolžnost je, da se vpišemo v Unijo. — Tovariš J. Lapajne izjavlja, da je vseh nas v šoli isto delo, a krušno vprašanje je tudi skupno, najsi že pripadamo zunaj organizacije kateremukoli političnemu naziranju. Vse to dosežemo samo v Uniji, zato naj se Slomškova zveza tudi kot kulturno politično društvo ne vzdrži. — Društveni predsednik razjasni nekatere dvome, ki so nastali med debato. — Poročevalec V. Rus poudarja, da so smernice pravilom Unije že začrtane v Gangloven poročilu z zadnjega delegacijskega zborovanja. V enotni organizaciji se bodo reševala predvsem pravna in gmotna stanovska vprašanja, v katerih imamo vsi iste zahteve; zakaj politično naziranje ostane zunaj te nove edinstvene organizacije. Sklepno se sprejme soglasno in z odobravanjem poročevalčev predlog, da naj Učiteljski Tovariš do kongresa ne odgovarja na morebitne napade, pač pa naj jih zabeleži brez komentarja in brez protinapadov.

Obširno predavanje tovariša L. Kernea z naslovom »Misli in človek« je bilo krasno in ves čas izredno zanimivo, za kar je žel predavatelj vsestransko pohvalo in priznanje. Predsednikov predlog, da naj se objavi referat v Popotniku, je bil sprejet s pritrditvijo.

Pri slučajnostih se oglasi tovariš J. Lapajne in razpravlja o kaznih šolskih zamud. Želi, da se kaznjenci rubijo po uradnih osebah in ne od občine, ker bi imela šola na ta način pri ljudstvu več ugleda. Navzoča zastopnika učiteljstva v okrajnem šolskem svetu pojasnita, kako se tam določujejo kazni za neopravičene šolske zamude.

Popoldne se je vršila v čitalniških prostorih prva skupna pevška vaja za koncert, ki se priredi tekom pomladi v raznih krajih na korist Učiteljskemu konviktu.

+ Učiteljsko društvo za marenberški okraj zboruje dne 22. t. m. ob pol desetih v Vuhredu. Dnevni red: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Predavanje dr. Pivka iz Maribora. 4. Slučajnosti. K polnoštevilni udeležbi vabi Mirko Lešnik, t. č. predsednik.

+ Zveza slov. učiteljev in učiteljic na bivšem Stajerskem je na svoji na